

Dr KÓSA MIKLÓS

ÉS

Dr KUN ANDOR

AZ ÚJ
SAJTÓTÖRVÉNY
ÉS
MAGYARÁZATA

1914

DICK MANÓ KIADÁSA

VII., ERZSÉBET-KÖRUT 12. sz.

Nap nyomda részvénytársaság; Budapest.

ELŐSZÓ.

Az új sajtótörvény javaslatai a képviselőház elfogadta és minden bizonyosság szerint a főrendiház hozzájárulásával a legközelebbi jövőben már törvényerőre emelkedik. Annál a sok és sokféle vonatkozásnál fogva, amellyel ez a törvény a gyakorlati élettel összefügg, célszerűnek és közérdekűnek véltük, hogy magát az új törvényt s tárgyilagosa és a laikus számára is érthető magyarázatát a nagyközönség rendelkezésére bocsássuk. Kerültünk minden politikai, jogászai vagy egyéb kritikai szempontot, ami az elfogadott javaslatlala szemben e pillanatban már nem gyakorlati jelentőségű és nem e füzet hivatásához tartozó. Ugyancsak a praktikus cél figyelembevételével nem terjeszkedtünk ki a külföldi sajtótörvényekkel való összehasonlításra sem és a speciálisan újság- és újságírókérdéseket (pl. kolportázs, magánjogi viszonyok rendezése) a szűk keretekhez mértén tárgyaltuk.

Budapest, 1914 január 31.

ELSŐ FEJEZET.

Bevezető rendelkezések.

1. §.

Sajtó útján mindenki szabadon közölheti és terjesztheti gondolatait.

Az új javaslat a sajtószabadság alapelvének megállapításával nem alkot új jogot, hanem csak fenntartja az 1848 : XVIII. it.-c. 1. §-ában kifejezett régi jogszabályt.

2. §.

Sajtótermék valamely iratnak, ábrázolatsnak vagy zeneműnek műszaki vagy vegyi úton előállított többszörösítése.

A sajtótermékekre megállapított jogszabályokat megfelelően alkalmazni kell a gondolatnak a fonográf vagy más készülék útján többszörösített kifejezésére.

A javaslat a nyomtatvány helyett az általánosabb jellegű „sajtótermék” kifejezést alkalmazza és harmadik csoportként felveszi a zeneművet,

amelyei természeténél fogva és a joggyakorlat alapján ugyanolyan elbánásban részesít, mint más sajtóterméket.

A fonográf vagy más készülék útján többszörösített gondolatközlés idevonása az eddigi jogszabályt nem érinti, viszont ez a szakasz a technikai fejlődésével számot vetve a különböző optikai eszközökkel (kinematográf stb.) való *tömeges* közlést is a törvény szabálya alá helyezi.

3. §.

Időszaki lap az egy hónapot meg nem haladó időközökben megjelenő minden hírlap vagy folyóirat.

Az időszaki laptól elkülönítve is megszerzhető melléklet csak akkor időszaki lap, ha önmagában is az időszaki lap fogalma alá esik.

Az időszaki lap a többi sajtóterméktől intézményszerű jellege és a közönségre való rendszeres állandó időközökben való, tehát szinte folytonos hatása révén különbözik. A javaslat e szakasza a bírói gyakorlatot veszi alapul a szöveg meghatározásánál és az egy hónapot meghaladó időközökben megjelenő kiadványokat nem sorozza az időszaki lapok közé, mert a nagyobb időbeli távolságoknál fogva az utóbbiakra vonatkozó rendészeti, felelőségre vonási és eljárási intézkedések szüksége ezeknél a sajtótermékeknél nem merül fel.

Nem tartoznak ide azok az önálló és egységes munkálatok sem, amelyekre csak annyiban nem könyvek, hogy nem egyszerre jelennek meg, hanem egyes, bár tartalmilag összefüggő füzetekben.

A mellékletekre vonatkozó intézkedés az idő-

szaki lapoknak nyújtott kedvezményekkel való esetleges visszaélések megakadályozására szolgál. Egyes vállalatok és egyének ugyanis, hogy az időszaki lapok részére biztosított kedvezményeket jogosulatlanul eltulajdoníthassák, az időszaki lapok keretében azok belső természetével meg nem egyező sajtóterméket is kiadnak. A javaslat rendelkezése szerint, tehát a különálló könyvek *nem* lesznek időszaki lapokká pusztán azzal, hogy a kiadó vállalat egyes példányaikat valamilyen időszaki lap mellékletül csatolja.

4. §.

E törvény rendelkezései nem terjednek ki az országgyűlés és bizottságai, úgyszintén a hatóságok által közrebocsátott sajtótermékeknek azokra a részeire, amelyek csak hivatalos közléseket tartalmaznak.

A szakasz rendelkezése szokásjogon alapul, miután az immunitás védelme alatt álló országgyűlésnek és a közhatalom gyakorlására rendelt hatóságoknak hivatalos kiadmányai, illetve kiadmányaik hivatalos része ugyanolyan elbírálás alá tartoznak, mint cselekményeik, amelyeket külön jogszabályok védenek. A hatóságilag összehívott értekezletek hivatalosan publikált jegyzőkönyvei szintén nem esnek a javaslat alá.

MÁSODIK FEJEZET.

1

*Sajtórendészet.**1. A sajtótermékek előállításáról.*

5. §.

Az ország területén előállított minden sajtóterméken a nyomtatás vagy más többszörösítés helyét és a nyomda- vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosának, úgyszintén a sajtótermék kiadójának nevét, időszaki lapokon pedig még a felelős szerkesztő nevét is ki kell tenni.

E rendelkezés nem terjed ki:

1. a társadalmi és az üzleti élet céljaira szolgáló egyszerű jelentésekre, értesítésekre, például névjegyekre, űrlapokra, címlapokra, minta- és árjegyzékekre, ha kizárólag a jelzett célnak megfelelő közléseket tartalmaznak;

2. választásnál használt sajtótermékekre, ha tartalmuk csupán a választáshoz szükséges adatokra szorítkozik.

A szakasznak a nyomda, vagy többszörösítő vállalat tulajdonosára vonatkozó intézkedése megfelel annak a jogszabálynak, hogy a nyomdatulajdonosnak minden kiadványára valódi nevét és lakását ki kell tennie, a kiadóra vonatkozó rendelkezés viszont új, mindkettőnek célja azonban egy: a sajtójogi felelősség megfelelő érvényesítésének biztosítása. A régi sajtótörvény hatálya alatt a fokozatos felelősség szempontjából elegendő volt, ha

a nyomtatványról a hatóság meg tudta állapítani a nyomdász kilétét, aki csak végső soron volt felelős, az új javaslat 33—35. §-ában foglalt új felelősségi rendszer folytán azonban a kiadó nevének a lapon való kitétele is szükséges, hogy a bíróságnak a végső soron felelős személy kilétének megállapításához segítséget nyújtson:

A felelős szerkesztő nevének kitételét az új rendelkezések egynémelyike (pl. a helyreigazítási kényszer) is megköveteli, e tekintetben a meglévő joggyakorlat fedi az új intézkedést.

Az üzleti és társadalmi élet napi céljait és érintkezéseit szolgáló egyszerű jelentésekre és értesítésekre, valamint a választásokhoz szükséges adatok egyszerű reprodukálását magában foglaló nyomtatványokra a szakasz első bekezdésében foglalt intézkedések célszerűségi okokból, a felelős személyeknek a nyomtatvány tartalmából kitűnő voltuknál és a jogsérelmek valószínűtlenségénél fogva nem vonatkoznak.

6. §.

Minden nyomda- vagy könyomdavállalat tulajdonosa köteles a törvényhatóság első tisztviselőjénél vállalatát bejelenteni s a kereskedelmi törvény értelmében esetleg vezetendő könyveken kívül bekötött, laponként folyó számmal ellátott, átfűzött és a nyomda- vagy könyomdavállalat helye szerint illetékes kir. törvényszéknek, Budapesten a budapesti kir. törvényszéknek elnöke által hitelesített könyvet vezetni, amelybe az 5. §. második bekezdésében felsoroltak kivételével minden sajtótér-

mék kiadójának nevét, a sajtótermék címét, alakját, az ívek, úgyszintén a kiadott példányok számát elszállítás előtt vagy az elszállítással egyidőben be kell jegyezni.

A szakasz az előzetes bejelentésre vonatkozólag fentartja a régi állapotot és a nyomdaipart hatósági engedélyhez nem köti. A könyvek vezetése” sénéél csak a kiadó nevének bejegyzésére vonatkozó rendelkezés új, amely szintén a felelősségre vonatkozó új intézkedésekből következik, valamint a bejegyzés időpontjának megjelölése, hogy a szükségessé válható ellenőrzés lehetősége (pl. lefoglalásnál, kártalanításnál) meg legyen.

7. §.

Minden sajtóterméket az 5. §. második bekezdésében felsoroltak kivételével a nyomdava-gy a könyomdavállalat tulajdonosa köteles egy példányban a nyomda vagy a könyomda helye szerint illetékes kir. ügyészségnek a terjesztés megkezdésével egyidejűleg megküldeni. A központi statisztikai hivatalt, továbbá a Magyar Nemzeti Múzeumot és a Magyar Tudományos Akadémiát illető köteles példányokra az 1897 : XXXV. t.-c. 4., 13. és 16. §-ai, vala. mint az 1897 : XLL t.-c. irányadók.

A kir. ügyészség vezetője a hozzá beküldött sajtótermékeket az 1897 : XLL t.-c. 15. §-a értelmében az ott említett könyvtárnak szolgáltatja ki.

A régi sajtótörvény 40. §-a szerint a helyi hatóságnak járó köteles példányt az új törvény — a

meglevő állapotnak eleget léve — az illetékes kir. ügyészséghez beküldetni rendeli.

A köteles példányok beszolgáltatásának időpontjául a terjesztés megkezdését jelöli meg a *cenzurálás* és az ellenőrzés kikerülésének lehetősége közt az elvi középutat választván.

2. A sajtótermékek terjesztéséről.

8. §.

Terjesztés e törvény értelmében az árusítás, az ingyenes szétosztás, a közszemlére kitétel, a nyilvános helyen való elhelyezés, úgyszintén a szétküldés.

A terjesztés fogalmának pontosabb meghatározásával a felmerült nézeteltéréseket akarja a javaslat megszüntetni.

9. §.

Sajtóterméket a törvény korlátai közt mindenki szabadon terjeszthet.

A m. kir. posta és postai szállítást teljesítő minden közforgalmú közlekedési vállalat oly sajtóterméket, amelynek terjesztése a 10. §. szerint eltiltva nincs, azonos díjakért szállítani kötelesek.

A szakasz azt a jogszabályt fejezi ki, hogy minden el nem tiltott sajtóterméket *az egyenlő elbánás* elve alapján a posta és a közforgalmú vállalatok szállítani *kötelesek* és a technikai fejlődés által esetleg produkálendő újabb közlekedési eszközöket is idevonja. A szállítást csak a büntető

ítélettel sújtott, bírói határozattal lefoglalt s a terjesztéstől eltiltott, valamint azoktól a sajtótermékektől szabad megtagadni, amelyeken a többszörösítés, vagy nyomtatás, illetve nyomda helye feltüntetve nincs. Az egységárak önkényes emelésének kizárása a szállítás gyakorlati lehetőségének biztosítását célozza, de nincs törvényileg biztosítva, hogy a sajtóvállalat a terjesztés törvénytelen akadályozásáért és az egyenlő elbánás elvének megsértése esetén a kincstártól teljes kártérítést követelhesen.

A szakasz rendelkezése kiterjed — a következő szakaszban foglalt terjesztési tilalom mellett — a külföldi sajtótermékekre is.

10. §.

Büntető ítélettel sújtott, bírói határozattal lefoglalt, valamint oly sajtóterméket, amelyen a nyomtatás vagy más többszörösítés helye és a nyomda vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosának neve feltüntetve nincs, terjeszteni nem szabad.

Időszaki lapokkal szemben ez a tilalom csak arra a számra terjed ki, amely az első bekezdés alá esik.

A magyar szent korona országainak területén kívül kiadott vagy nyomtatott vagy ezen a területen kívül egyébként többszörösített sajtótermékek terjesztését a minisztérium közérdekből eltilthatja.

A terjesztés szabadságának feltétele és akadályai az előző szakaszokból folynak. A nyomda-

tulajdonos büntetéséről, ha a fenti rendelkezést megszegi, a 26. §. intézkedik. A kiadó nevével el nem látott sajtótermékeket azért nem lehetett a terjesztésből kizárni, mert több európai állam termékeitől volna a hazai piac megfosztva, más-ként pedig a terjesztők aránytalan megterhelése volna, ha ezt a körülményt is kutatniok kelleme.

A *külföldön* kiadott vagy többszörösített sajtótermékek terjesztésének megtiltása eddig nem alapult törvényen s a szakasz e jogot a közérdek fennforgásához köti.

11. §.

A sajtótermékek utcai terjesztéséhez a kiadónak hatósági engedélyre van szüksége.

A magyar szent korona országainak területén kiadott sajtótermékek tekintetében az engedélyt egy-egy törvényhatóság területére a törvényhatóság első tisztviselője, több törvényhatóság, vagy az ország egész területére a belügyminiszter adja meg.

A magyar szent korona országainak területén kívül kiadott sajtótermékek utcai terjesztését a belügyminiszter engedélyezi.

Olyan sajtótermék utcai terjesztését, amely a közrendet vagy a közérkölciséget sérti vagy veszélyezteti, különösen amely valamely nemzetiség, osztály vagy hitfelekezet ellen gyűlölet ébresztésére alkalmas vagy a családi élet belső ügyeit tárgyalja anélkül, hogy ezt közérdek kívánná, engedélyezni nem szabad.

A belügyminiszter az előbbi bekezdésben felsorolt valamely okból egyes sajtótermékek utcai terjesztését megtilthatja. A tilalommal az utcai terjesztésre esetleg már megadott minden engedély hatályát veszti s a tilalom hatályának tartama alatt az illető sajtótermék utcai terjesztése nem engedélyezhető.

Az a hatóság, amely az engedélyt megadta, a negyedik és az ötödik bekezdés korlátai közt az engedélyt a joghatósága alá eső egész területre vagy annak egy részére visszavonhatja.

Az 5. §. második bekezdésének 1. és 2. pontja alá eső sajtótermékek utcai terjesztéséhez engedély nem szükséges.

A kolportázsjogról eddig csak rendelet volt. A javaslat szerint az utcai árusítás engedélyezésénél, illetve megvonásánál a közigazgatási hatóság dönti el, hogy a „közrend” vagy „közérkölciség” veszélyeztetése, illetve izgatás vagy családi élet belső ügyeinek tárgyalása nem forog-e fenn. A megvonási okok meglétét birói ítéletnek nem kell megállapítania, gyors jogorvoslat biztosítva nincs és anyagi kártérítésre sincs a kincstár a megvonás jogtalan alkalmazása esetén kötelezve. A belügyminiszter — anélkül, hogy bármely alárendelt közigazgatási hatóság megelőzné — betilthatja valamely lap utcai árusítását, az alispán pedig egy-egy vármegye egyik járására vagy a polgármester egy városra nézve is.

Az új jogszabályok, amelyek általában a terjesztőkre vonatkoznak, a könyvárusokra is kiterjednek, bár a könyvárusokra fennálló jogszabályokat a javaslat érintetlenül hagyja.

Az üzleti és társadalmi élet köznapi céljaira szolgáló jelentéseknél és értesüléseknél, valamint a választási sajtótermékeknél (5. §.) a fenti szakasz-nem körülírt engedély nem kötelező, mert a javaslat általuk a közrendet veszélyeztetve nem látja.

12. §.

Időszaki lapoknak utcai terjesztésre szánt rendszeres számait a kiadó a terjesztés megkezdésével egy időben az időszaki lap kiadásának helye szerint illetékes törvényhatóság első tisztviselőjénél és ha az időszaki lap nem a törvényhatóság székhelyén jelenik meg, a kiadás helye szerint illetékes helyi hatóságnál bemutatni köteles.

Az ország területén kívül kiadott időszaki és utcai terjesztésre szánt egyes számait annak a törvényhatóságnak első tisztviselőjénél vagy annál a helyi hatóságnál kell bemutatni, amelynek területén az időszaki lapot terjesztik.

Ha az időszaki lap valamelyik száma a 31. §. negyedik bekezdésébe ütközik, az engedély megadására jogosult hatóság a lap e számok utcai terjesztését a joghatósága alá eső egész területre vagy annak egy részére megtiltja.

E szakasz bármely polgármesternek vagy szolgabírónak jogot ad a maga hatósága alá tartozó területen valamely lap utcai terjesztésének megakadályozására és bár egyszeri *mulasztás* esetén — a 29. §. szerint — 1 hónapig terjedhető elzárás-

sal és 600 K-ig terjedő pénzbüntetéssel sújtja a kiadót.

Az eddigi jogszabályok szerint *minden* olyan sajtóterméket, amelyeket utcán vagy házalással kívántak terjeszteni, be kellett mutatni az illető törvtörvényhatóságnak. A szakasz az állandó bemutatási kötelezettséget csak azokra az időszaki lapokra tartja fenn, amelynek az engedélyező hatóság az engedély kiadása után megjelent és utcai vagy házaló terjesztésre szánt egyes számait nem láthatta. A bemutatás eddig a terjesztés megkezdése *előtt* volt, az új rendelkezés szerint a terjesztés megkezdésével egyidejűleg lesz eszközlendő, viszont gyakorlati kivételben kártérítés nélkül való zaklatásra vezethet.

Az ország területén kiadott időszaki lapok utcai terjesztésére vonatkozó intézkedés a Horvát-Szlavonország területén kiadott időszaki lapokat is a külföldiekkel azonos elbírálás alá helyezi.

Az engedély megadására jogosult hatóság csak egy-egy szám árusítását tilthatja be, az általános betiltásra csak a belügyminisztérium jogosult.

13. §.

Sajtótermékek utcai terjesztésével csak azok foglalkozhatnak, akik az illetékes rendőrhathóságtól erre igazolványt kaptak.

Az igazolvány rendszerint csak attól tagadható meg vagy vonható el, aki életének tizennyolcadik évét még be nem töltötte, vagy ragályos vagy undort keltő betegségben szenved, vagy pedig az élet, a testi épség, a szemérem vagy a vagyon ellen irányuló büntett vagy

vétség miatt három hónapi vagy ennél hosszabb ideig tartó szabadságvesztésbüntetésre volt elítélve és büntetésének kiállása óta három év még nem telt el. Közérdekből azonban a rendőrhatóság attól is megtagadhatja vagy elvonhatja az igazolványt, aki egy éven belül a közrendet sértő más vétség vagy kihágás miatt ismételten meg volt büntetve. Az igazolvány kiállításánál a rendőrhatóság előnyben részesítheti azokat, akik, nehezebb testi munkára nem képesek.

Az 5. §. második bekezdésének 1. és 2. pontja alá eső sajtótermékek 'utcai terjesztéséhez igazolvány nem szükséges.

A szakasz a rikkancsokat rendjei, felügyelet alá helyezi és bármely vétség vagy kihágás ismételt fenforgásia esetén megfoszthatja őket kenyerüktől és a lapot publicitásától. A törpék, sánták, némák, nyomorékok stb. előnyben részesítése a lapok gyors terjesztését nehezíti.

Az üzleti és társadalmi érintkezésre vonatkozó, valamint a választási nyomtatványok (5. §.) utcai és házaló terjesztéséhez nem kell igazolvány, miután a már jelzett okokon kívül az ilyen kiadványokat nem hivatásszerűleg azzal foglalkozó, hanem csak alkalmilag felfogadott egyének osztják szét.

14. §.

A sajtótermékek utcai terjesztésére vonatkozó egyéb szabályokat a belügyminiszter rendelettel állapítja meg.

A sajtótermékek házaló terjesztésére a házaló kereskedés általános törvényhozási szabályozásáig az utcai terjesztésre vonatkozó jogszabályok irányadók.

A sajtótermék kézbesítése a megrendelők lakásán (irodájában, üzlethelyiségében) sem utcai, sem házaló terjesztésnek nem tekinthető.

A sajtótermékek házaló terjesztésére s az utcai terjesztésre vonatkozó jogszabályok csak a házaló kereskedés általános törvényhozási szabályozásáig irányadók, miután ezt a kérdést a szent korona egész területére véglegesen a törvényhozás fogja szabályozni.

15 §.

Olyan falragaszt, amelynek terjesztése a 10. §. szerint tilos, vagy amelynek utcai terjesztése a 11. §. negyedik bekezdése szerint nem engedélyezhető, kifüggeszteni nem szabad.

A hatóság kifejezett rendelkezése nélkül tilos a falragaszt kifüggeszteni ott, ahol a tulajdonos a kifüggesztés ellen tiltakozott.

A falragaszok egyébként a fennálló jogszabályok korlátai közt bárhol szabadon kifüggeszthetők.

A falragaszokról eddig nem volt törvényes intézkedés. A szakasz a terjesztésből akár bírói ítélettel, akár más módon kizárt (10. §.) sajtótermékeknek, mint falragaszoknak kifüggesztését tiltja, valamint a 11. §. alapján a közrendet vagy közérkölsiséget sértő vagy veszélyeztető, úgyszintén olyan sajtótermékeket is, amelynek utcai vagy ha-

zaló terjesztése nem engedélyezhető. Ezen az alapon minden agitációs plakát (akár választási, akár önvédelmi jellegű) hatósági engedélytől függ és a hatóság által kijelölt, esetleg alkalmatlan helyekre való szorítása folytán célját téveszti. Választási felhívások kifüggesztése a jövőben pl. a szolgabíró politikai véleményezésétől lehet függővé léve.

A falragaszokat ki lehet függeszteni: 1. a hatóság által kijelölt helyen; 2. bárhol, ha a tulajdonos beleegyezik, ami hallgatólagosan is történhet. Ha valaki falragaszt oly helyen függeszt ki, ahol joga nem volt vagy amelynek kifüggesztését e szakasz nem enbedi meg, el lehet távolítani, de büntetés alá a 29. §. értelmében csak az esik, aki kifejezetten tiltott helyet vesz igénybe.

3. Az időszaki lapokról.

16. §.

Időszaki lapot mindenki szabadon alapíthat. Az alapításhoz engedély nem szükséges.

Az időszaki lap megindítása előtt tizenöt nappal a kiadó köteles a lap kiadásának helye szerint illetékes törvényhatóság első tisztviselőjénél írásban bejelenteni:

1. saját nevét és lakását;
2. a felelős szerkesztő nevét és lakását;
3. a nyomda- vagy más többszörösítő vállalatot, amelyben a lapot készítik;
4. a lap címét, alakját, megjelenésének helyét és ha előre meg vannak határozva, a megjelenés időszakait is;

5. a lap (politikai társadalmi, tudományos, stb.) jellegét;

6. azt a helyet, ahonnan a terjesztés megindul.

A szerkesztő és a kiadó állampolgárságát és nagykorúságát (17. §.), továbbá politikai tartalmú lap alapítása esetében a lapbiztosíték (18. §.) lefizetését igazoló okiratokat a bejelentéshez csatolni kell.

Ha a lap különböző részei más-más helyen készülnek, minden egyes nyomda vagy más többszörösítő vállalatot be kell jelenteni.

A felsorolt körülményekben beálló változásokat a kiadónak két nap alatt a törvényhatóság első tisztviselőjénél be kell jelentenie.

Időszaki lapot az eddigi jogszabályok szerint bárki alapíthatott s ez a rendelkezés fennmarad, de bizonyos kautélákkal. Eddig csak politikai tartalmú lapok indításához voltak feltételek fűzve, amelyek módosított formában ezentúl bármely természetű időszaki lapra vonatkoznak.

A bejelentés elhanyagolása, az időközben beállott változások elhallgatása, a lapbiztosíték lefizetésének vagy kiegészítésének elmulasztása büntetést von maga után, de e mulasztások alapján a rendőri hatóságoknak nem áll jogukban emiatt a lap kiadását felfüggeszteniük.

17. §.

Időszaki lap kiadója, vagy ha a lapot jogi személy vagy társaság adja ki, az ügyvitelre

jogosított egyén, aki a kiadáséri személyesen felelős, csak nagykorú magyar állampolgár lehet, aki állandóan az ország területén lakik s büntett miatt öt éven belül, aljas okból elkövetett vétség miatt pedig három éven belül büntetve nem volt, csőd vagy gondnokság alatt nem áll, szabadságvesztésbüntetést nem tölt és a politikai jogok gyakorlásától felfüggesztve nincs.

Időszaki lap felelős szerkesztője csak az lehet, aki az előbbi bekezdésben felsorolt kellékeknek megfelel és ezenfelül előzetes letartóztatásban vagy vizsgálati fogságban vagy feltételes szabadságra bocsátva nincs.

A kiadó és szerkesztői minőség igazolására szükséges bizonylatokat a hatóságok késedelem nélkül kötelesek kiállítani.

Időszaki lapnak a rési sajtótörvény szerint bárki lehetett a kiadója, az új törvény bizonyos feltételeket fűz hozzá, úgyszintén a felelős szerkesztőhöz is. Az utóbbira vonatkozólag a szakasz rendelkezéseinek folyamánya, hogy mihelyst a felelős szerkesztő személyes szabadságát elveszti, más ideiglenes szerkesztőt kell azonnal bejelenteni.

18. §.

Politikai tartalmú időszaki lap kiadásánál a kiadó köteles a legközelebb eső m. kir. állampénztárnál vagy kir. adóhivatalnál készpénzben vagy óvadékképes értékpapírokban biztosítékot letenni.

A biztosíték összege, ha a lap hetenként

legalább ötször jelenik meg, Budapesten ötvenezer, vidéken húszezer korona, más esetekben Budapesten húszezer, vidéken tízezer korona. Könyomati úton vagy más módon, főképen az időszaki lapok részére készülő hírlaptudósító-újság biztosítékának összege ötezer korona. A székesfővárosi m. kir. államrendőrségnek Budapesten kívül eső működési területén ugyanaz a jogszabály érvényes, mint amelyet e bekezdés Budapest területére megállapít.

A készpénzben letett biztosíték után az államkincstár a letevőnek a törvényes kamatlábnak megfelelő kamatot fizet.

A biztosíték a lapban megjelenő közlemények miatt esetleg megállapítandó pénzbüntetés, bűnügyi költség és kártérítés fedezésére szolgál.

Ha a biztosítékból e célra valamely összeget elvontak vagy ha a biztosíték más okból csökkent, a lap a hiány bekövetkezésétől számított tizenöt nap elteltével politikai tartalommal csak úgy jelenhetik meg, ha a kiadó a biztosítéket teljes összegére kiegészítette. Ugyanez a szabály irányadó akkor is, ha az arra jogosult a biztosítéket felmondotta.

A biztosítékra vonatkozó részletes szabályokat a belügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértve rendelettel szabályozza.

A javaslat szerint ingatlanra való bekebelezéssel vagy betétkönyvvel a kaució nem fedezhető, mint eddig és nemcsak a pénzbüntetés és bűnügyi

költség, hanem a kártérítés fedezésére is szolgál, ami a lapok anyagi erőit jelentékenyen gyöngítheti. A lapbiztosíték összegének felemelését mellőzi a törvény a kisebb tőkével rendelkező *vidéki* időszaki lapokra, a fővárosiaknál pedig a mai biztosíték megfelelő kiegészítésére a törvény életbeléptetése után egy évi határidőt enged. (61. §.)

19. §.

A törvényhatóság első tisztviselője az időszaki lap alapítására vonatkozó bejelentést, valamint a bejelentett körülményekben beállott változások bejelentését (16. §.) megvizsgálja és azt, ha törvényszerűnek találja, tudomásul veszi, ellenkező esetben a bejelentést az ok megjelölésével elutasítja.

Ha a törvényhatóság első tisztviselője tizenöt nap alatt nem közli határozatát a kiadóval, úgy kell tekinteni, mintha a bejelentést tudomásul vette volna.

Egyébként a bejelentés tudomásul vétele előtt a lapot megindítani nem szabad.

A belügyminiszternek mint másodfokú hatóságnak elutasító határozata ellen a kiadó a közigazgatási bírósághoz panasszal fordulhat.

A törvényhatóság első tisztviselője a bejelentésekről nyilvános jegyzéket vezet.

Az eljárást és a kezelés módját a belügyminiszter rendelettel szabályozza.

A törvény szerint a törvényhatóság első tisztviselője a bejelentést *csak* törvényszerűségi szempontokból veheti vizsgálat alá s egyéb... (politikai vagy célszerűségi) tekintetből nem mérlegelheti de

ennek ellenére is rendkívül kiterjedti jogköre marad. A jogorvoslat gyorsaságának biztosításáról nincs intézkedés s így új lapvállalat indítása hónapokig, sőt évekig is késleltethető, illetve teljesen megakadályozható.

4. A helyreigazítási jogról.

20. §.

A hatóság, amelyről vagy az akiről valamely” időszaki lap nyíltan vagy burkoltan valótlán tényeket közöl vagy való tényeket hamis színben tüntetett fel, követelheti az időszaki lapban megjelent közleményre vonatkozó helyreigazító nyilatkozatának közlését.

A szerkesztő a lapnak a nyilatkozat kézhezvétele után legközelebb vagy közvetlenül ezután megjelenő számában ugyanazon a helyen, ahol a közlemény megjelent, ugyanazzal a nyomással, mint amilyen a lap nyomás volt, a nyilatkozatot díjfizetés nélkül, változatlanul közzélni köteles, ha:

1. a közlemény megjelenésétől számított egy hónap még nem telt el;

2. a helyreigazító nyilatkozat az időszaki lap nyelvén vagy az állam nyelvén van megírva;

3. a helyreigazító nyilatkozat csak ténybeli kijelentéseket vagy (tényállításokra vonatkozó egyszerű cáfolatot tartalmaz;

4. a helyreigazítás valótlansága nyomban kétségbevonhatatlanul nem bizonyítható.

A szerkesztő nem köteles a helyreigazító nyilatkozatot közölni, ha terjedelme a helyreigazított közlemény terjedelmét meghaladja, kivéve, ha a helyreigazításhoz szükséges tényállást csak hosszabb közleményben lehet előadni.

A szerkesztő egy szóval megemlítheti, hogy fentartja vagy nem tartja fenn a korábbi közleményben foglaltakat.

A helyreigazító nyilatkozat közzététele a sajtójogi felelősséget (harmadik fejezet) nem érinti.

Kiskorú helyett törvényes képviselője, férjes nő helyett férje, elmebetegség vagy elme gyöngeség miatt gondnokság alatt álló helyett gondnoka, elhalt érdekében, úgyszintén távollét folytán vagy más alapos okból akadályozott egyén helyett hozzátartozója (1878 : V. t.-c. 78. §-a) kívánhat helyreigazítást.

Ha a kiskorú egyén vagy a férjes nő a helyreigazítást önmaga kérte, a törvényes képviselő vagy a férj újabb helyreigazítást nem kívánhat.

A javaslat e szakasza sok vitára adott alkalmat és úgy a bizottsági tárgyalás, mint a parlamenti részletes vita folyamán e szigorú szakasz még szigorúbb tervezete alaposan megenyhült. E szerint 1. a helyreigazítás jogával csak az a hatóság és az a magánszemély élhet, akiről akár egyenesen, akár burkoltan valamelyik lapf valótlanl irt vagy akivel szemben való tényeket hamis színben tüntetett fel. Nem szükséges sem az. hogy az illető anyagi vagy

erkölcsi érdekében sértve legyen, sem a közlés rosszhiszemősége. Elegendő a tényállás valótlan-sága vagy elferdítése, viszont azonban csak tényt lehet helyreigazítani, a bírálatot, gúnyos beállítást, bántó következtetés-levonást stb. nem. 2. A helyreigazítást rendszerint a megtámadott kérheti és csak a felsorolt kivételes esetekben az, aki a büntető-törvény szerint rágalmozási vagy becsületsértési feljelentést tehet. Természetesen, ha a feleség nem akar helyreigazítást, férje sem követelheti vagy ha az akadályozott megtalálható, úgy csak ő maga és akarata ellen más jogosult nem, 3. A helyreigazítás leközlésekor is, de csak egy szóval. A miniszter értelmezése szerint e szóval például, hogy „fennjegyzések, bírálat vagy bántó beállítás közlése nem kötelezi ia szerkesztőt. 4. A szerkesztő nem utasíthatja vissza a helyreigazítást, ha annak tartalma csak kétségekre ad okot, vagy valószínűtlennek; lát-szik, a visszautasításra csak akkor van joga, ha a helyreigazító nyilatkozat tényállításainak valótlan-ságát nyomban bizonyítani is tudja. Természetesen a saját állítását a lap fenntarthatja még a helyreiga-zítás leközlésekor, de csak egy szóval a miniszter értelmezése szerint. E szóval például, hogy „fenn-tartom”. Későbbi számokban azonban bármily ter-jedelemben lecáfolhatja, leronthatja a helyreigazi-tási nyilatkozat valóságát, hitelét és valószínűségét. 5. Ha a helyreigazító nyilatkozat becsületsértést, rágalmozást vagy más bűncselekményt tartalmaz, úgy ezért eljárás indítható, sőt ha kárt okoz. éppen úgy, mint más hírlapi nyilatkozat, kártérítési ke-reset alá is vonható. 5. A helyreigazítás csak ideig-lenes természetű és a helyreigazítással még nem menekedett a szerző a sajtójogi felelősség alól. Et-től függetlenül büntető feljelentés és polgári per is

indítható és ha indíttatik, ez okból a helyreigazítás közzétételét a szerkesztő meg *nem* tagadhatja.

21. §.

Ha a szerkesztő a helyreigazító nyilatkozat közzétételére vonatkozó köteletségének törvényszerűen eleget nem tesz, a nyilatkozó a szerkesztő ellen panaszával az időszaki lap kiadásának helye szerint illetékes kir. járásbírósághoz, Budapesten a kir. büntető járásbírósághoz fordulhat.

A kir. járásbíróság a panasz fölött legkésőbb harmadnapra tárgyalást tűz ki, és a tárgyalási határról a panaszost és a szerkesztőt értesíti.

A tárgyalás nem nyilvános; a fél vagy képviselője azonban jelen lehetnek és felszólalhatnak.

A tárgyalást elnapolni nem lehet.

Bizonyításfelvételnek csak a 20. §. második bekezdésének 4. pontjára nézve van helye.

A panasz tárgyában a bíróság ítélettel határoz.

A járásbíróság ítélete ellen egyfokú fellebbezésnek van helye huszonnégy órán belül.

A fellebbezés fölött az illetékes kir. (törvényszék tanácsülésben három napon belül határozni köteles.

Bizonyításnak tehát csak akkor van helyié, ha alperes azt akarja igazolni, hogy a helyreigazító cikk tényállítása valótlan, viszont azt az alperes

nem igazoltatja tanukkal, okiratokkal vagy anás perrendszerü bizonyítékokkal, I hogy a lap közleménye egyébként igaz. Ez természetesen nagyfokú kontroverziákra fog vezetni. A tárgyalás folyamánként a bíróság a panaszt elutasítja, ha a megjelenéstől a helyreigazítás kéréséig egy hónap eltelt, ha e nyilatkozat nem a lap nyelvén vagy iiem az állam hivatalos nyelvén van írva, ha nem tényállításokat vagy egyszerű ténybeli cáfolatokat tartalmaz és ha a helyreigazítás valótlanága beigazolást nyert. De csak ezekben az esetekben utasíthatja el. Egyébként a szerkesztőt a helyreigazító nyilatkozat közzetésére kötelezi. Ha a szöveg tényállításai vagy cáfolatai megállanak. csak a hozzáfűzött reflexiók nem, a bíróság ily értelemben állapítja meg a helyreigazítás szövegét. Hogy ez esetben megszünteti-e a bíróság részben vagy egészben a költségeket és kit hogy marasztal ezek fizetésére: a bíróság diszkrecionális joga. Ha pedig a szerkesztő rosszhiszeműleg tagadta meg a helyreigazítást, a 30. §. értelmében 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel sújtható. A nem jogos, de jóhiszemű megtagadás természetesen nem büntethető.

22. §.

Ha a bíróság a panasznak helyt ad, a szerkesztőt a helyreigazító nyilatkozat közzétételére és az eset körülményeihez képest a felmerült költség viselésére is kötelezi.

Ha a bíróság a panaszt elutasítja, a felmerült költséget a panaszos viseli.

Ha a helyreigazító nyilatkozat, amelynek közzétételét a szerkesztő megtagadta, a 20.

§-nak nem felelt meg, a helyreigazító tétel azonban a bírói tárgyaláson az idézett §-nak megfelelő nyilatkozatot mulat be, a bíróság a szerkesztőt az utóbbinak közzétételére kötelezi.

E szakasznál a költségek kérdése nyitót kérdés. Magyarázata előző szakasz-magyarázatunkban foglaltatik.

23. §.

A jogerős marasztaló bírói határozat alapján a nyilatkozatot a szerkesztő a lapnak a határozat kihirdetését követő legközelebbi vagy közvetlen azután megjelenő számában közölni a lapnak azt a számát, amelyben a nyilatkozat megjelent, a bíróságnak megküldeni köteles.

Ha a szerkesztő a helyreigazító nyilatkozatnak a bírói határozattal kötelességévé tett törvényszerű közzétételét elmulasztja, a bíróság őt újból, annyiszor kötelezheti a közzétételre, amennyiszer azt szükségesnek látja; egyúttal elrendelheti, hogy a nyilatkozatot a mulasztó szerkesztő költségére ugyanazon a helyen vagy másutt megjelenő egy vagy több más időszaki lapban közzétegyék.

A közzététel költsége a kiadót terheli, ha a bírósági határozatot a kiadó utasítása folytán nem foganatosították.

Ha tehát a szerkesztő nem tesz eleget helyreigazítás-leközlési kötelezettségének, addig kérheti újból és újból ezt a felperes, ahányszor akarja és a

bíróság mindég elmarasztalja a szerkesztőt, költségek viselésére kötelezi, sőt mindig 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel is sújthatja és ettől függetlenül kötelezheti a más lapban való közlésre, amelynek költségei a kiadót terhelik. E szakasz világos célja az, hogy ha a felperes akarja, minden bizonynyal kiforszírozhassa, hogy abban a lapban is megjelenjen a helyreigazítás, amelyik a tényt megírta és ez alól sem más lapban való leközlés, sem bírságok és költségek árán egykönnyen a szerkesztő, illetve kiadó ki ne bújhasson.

5. Büntető rendelkezések.

24. §.

Vétséget követ el:

1. az a nyomdai alkalmazott, aki a neki átadott közlemény vagy hirdetés kizsedését vagy az ezzel összefüggő egyéb teendőt másokkal való előzetes megbeszélés alapján megtagadja; úgyszintén az a nyomdai alkalmazott, ki mást ily közlemény vagy hirdetés kizsedésében vagy az ezzel összefüggő egyéb teendőben másokkal való előzetes megbeszélés alapján erőszakkal vagy fenyegetéssel meggátol vagy meggátolni törekszik ;

2. az a nyomda- vagy könyomdavállalat-tulajdonos, aki vállalatát a 6. §. értelmében be nem jelenti;

3. az, aki büntető ítélettel sújtott vagy előzetesen lefoglalt, vagy a nyomda- vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosának nevével

és a nyomtatás vagy más többszörösítés helyének megjelölésével el nem látott, vagy a 10. §. harmadik bekezdése szerint a terjesztésből kiltott sajtótermékeket — e körülményt ismerve — bármily módon terjeszt;

4. az, aki időszaki lapot a 16. §-ban körülírt bejelentésnek tudomásulvétele előtt indít, vagy a kiadótól vagy a szerkesztőtől megkívánt személyes feltételek (17. §.) megszűnése után a lapot a 16, §-ban körülírt bejelentés elmulasztásával vagy tudatosan a törvénynek megfelelő más kiadó közbenjötte vagy más szerkesztő alkalmazása nélkül adja ki;

5. az, aki felelős szerkesztőként olyan személyt jelöl meg, aki a szerkesztéssel tényleg nem foglalkozik;

6. az, aki fenyegető vagy tolakodó magatartással a maga vagy más részére bárkitől pénzt vagy más előnyt kér vagy kieszközöl azért, hogy a sajtóban valamit elhallgat, helyreigazít, vagy az ellenértékkel arányban nem álló díjért egyébként valamit közlést;

7. az, aki szándékosan valótlan hírt tesz közzé és ezzel kárt okoz;

8. az, aki akár kifejezetten, akár burkoltan:

a) a nemi életre vagy a nemi betegségek megelőzésére vagy gyógyítására vonatkozó szeméremszétségtől vagy a közérkölcstisztséget veszélyeztető hirdetést tesz közzé;

b) a gyermeknemzést meggátló vagy mag-

zatelhajtó szereket hirdet vagy magzatelhajtásra szolgáló módot vagy alkalmat ajánl.

1. Az egyszerű munka-megtagadás nem büntethető, csak a másokkal való előzetes megbeszélés alapján történt munka-megtagadás és másoknak munkájában való meggátlás, ha az erőszakkal vagy fenyegetés által történik. Ez világosan a sztrájk ellen való szakasz és nemcsak arra vonatkozik, ha a szedést akarja lehetlenné tenni, de arra is, ha a tördelést, expediálást vagy más, ezzel összefüggő cselekményt. 3. Ez az alszakasz szerint csak a többszörösítő vállalat tulaj ionosának nevével és a többszörösítés helyének megjelölésével el nem látott sajtótermék terjesztése tilos. E tilalom a 10. §. tilalmát erősíti csupán meg. Az 5. §. szerint ugyan a kiadó nevét is ki kell tenni, de ha nincs kitéve a kiadó neve, terjeszteni mégis lehet. E lát-szólagos ellentmondás oka az, hogy a külföldi sajtójogok szerint nem mindenütt kötelező a kiadó nevének feltüntetése és mert az 5. §. szerint a hazai kiadó nevét úgy is ki kell tenni, e szakasz azért nem állapít meg szankciót, hogy a külföldi sajtótermékek e hiány miatt oktalan zaklatást ne szenvedjenek. 4. Ez csak a 16. §. szankcióval való ellátása. 5. Ez a szakasz nem azt mondja, hogy a szerkesztőnek nap-nap után foglalkozni kell a szerkesztéssel, csakhogy olyan nyilvánvaló strohmannszerkesztő ne lehessen, akiről beigazolható, hogy csupán strohmannak szerződtették és a szerkesztéssel tényleg egyáltalán nem foglalkozik. 6. Ennek kereteit a birói gyakorlatnak kell megállapítani, a „tolakodó módon” egész újszerű fogalom, remélhetőleg a gyakorlat tompítani fogja élet és bizonyos helyes uzust fog teremteni, hogy e fogalom bevál-

jon, mert különben teljességgel érthetetlen és megállapíthatatlan jogilag. Ugye, mint a következő 7. szakasznál saját magyarázatunk helyeit a törvényjavaslat indokolásának magyarázatát adjuk:

„6. Vétségnek minősíti továbbá a javaslat 24. §-ának 6. pontja azt a tisztességtelen eljárási, hogy egyes hírlapírók vagy magukat hírlapíróknak nevező egyének fenyegető vagy tolakodó magatartással pénzt vagy más előnyt (kérik vagy eszköznek ki azért, amiért a sajtó terén valamit elhallgatnak, valami közleményt helyreigazítanak vagy az ellenértékkel arányban nem álló díjért valamit egyébként közzétesznek. E sajnálatos visszaélések ellen magának a hírlapirodalomnak hivatott képviselői kívánnak megtorló intézkedéseket, mert anélkül féltő, hogy a visszaélések szaporodni fognak s a selejtesebb elemet sújtó társadalmi megvetés lassankint a hírlapirodalom tekintélyének csökkenését eredményezheti.”

„De a közönség érdeke is erősen kívánja e zsarolás igen szigorú büntetését. A Btk. mai szabályai mellett e visszaélések nagy része menekül a büntetés alól, mert a B lik. (350. és köv. §-ai) a zsarolás megállapításához egyenes erőszakol vagy fenyegetést kíván meg s a bírói gyakorlat szerint ezeket a fenyegető vagy tolakodó magatartás, e cselekményeknek leggyakoribb és legveszedelmesebb eszköze, nem foglalja magában. Azért volt szükséges külön vétség statuálása.”

„7. Vétséget követ el a javaslat szerint továbbá az is, aki szándékosan valótlanúságot ír és ezzel másnak kárt okoz. Szakítani kell végre azzal a helytelen és káros felfogással, hogy a sajtó csak akkor szabad, ha feltétlenül gázolhat a mások érdekeiben. Különösen a közgazdasági tudósítások te-

rén észlelt sajnálatos visszaélések mutatják, mily szertelen károkat okoz lelkiismeretlen emberek olyan ténykedése, hogy valótlan híreiket röpítve világgá, a kevésbé tájékozottakat egész vagyonukból kiforgatni segíti. Ha judikaturánk e visszaélések ellen a csalásról szóló rendelkezések alkalmazásával nem nyújthatott védelmet, módot kell arra adni oly rendelkezéssel, amely — mint a 24. §. 7. pontja — kifejezetten az ilyen és hasonló visszaélések ellen irányul.”

25. §.

A 24. §-ban meghatározott vétség büntetése:

1. tizenöt napig terjedhető fogház az 1. pont esetében;

2. egy hónapig terjedhető fogház- és száz koronától ezer koronáig terjedhető pénzbüntetés a 2., a 3., a 4. és az 5. pont esetében;

3. egy évig terjedhető fogház- és kétszáz koronától kétezer koronáig terjedhető pénzbüntetés a 6., a 7., a 8. és 9. pont esetében;

A 24. §. 6. pontjában meghatározott cselekmény büntett és három évig terjedhető börtönnel és ezer koronától nyolcezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, ha a tettes amiatt öt éven belül már két ízben meg volt büntetve s a bíróság megállapítja, hogy a cselekményeket üzletszerűen követi el.

A 24. §. 7. pontjában meghatározott vétség miatt az eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg.

26. §.

Kihágást követ el és hatszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő a nyomda vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosa, ha a nyomtatás vagy más többszörösítés helyét, a saját és a kiadó nevét időszaki lapokon pedig még a felelős szerkesztő nevét is az 5. §. értelmében a sajtótermékre ki nem teszi.

Ugyanilyen büntetés alá esik az a nyomda- vagy könyvadatulajdonos, aki a 6. §-nak megfelelően nem vezet átfűzött és az illetékes kir. törvényszék elnöke által lepecsételt könyvet.

E szakasz az 5., 6. és 7. §-ok rendelkezéseit látja el szankcióval.

27. §.

Kihágást követ el és kétszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az a nyomda- vagy könyvadatulajdonos, aki a köteles példányt az illetékes kir. ügyészségnek a 7. §. értelmében be nem küldi.

A központi statisztikai hivatalt, valamint a Magyar Nemzeti Múzeumot és a Magyar Tudományos Akadémiát illető példányok beszolgáltatásának elmulasztása az 1897 : XXXV. t.-c. 4. §-ának utolsó bekezdése, valamint az 1897 : XLI. t.-c. 12., 13., és 14. §-a alá esik.

Az 1897 : XXXV. t.-c. 4. §-ának utolsó bekezdése száz forint pénzbüntetést állapít meg arra, aki a Múzeumnak és Akadémiának a köteles pél-

dányt be nem küldi és ugyanezt kiterjeszti az 1897 : XLI. t.-e. a Központi Statisztikai Hivatalra is, ahová szintén köteles példányt kell küldeni.

28. §.

Kihágást követ el és hatszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az a kiadó:

1. aki bármely hatóság hivatalos közleményét vagy hirdetését a szokásos díjért nem közli;

2. aki az időszakos lapnál beállott változásokról a törvény értelmében kötelességévé tett bejelentéseket a megszabott időben meg nem teszi;

3. aki az időszakos lap biztosítékának vagy egy részének elvonása esetében a biztosíték kiegészítése előtt a lapot a 18. §. ellenére adja ki.

Kihágást követ el és ugyanily büntetés alá esik, aki tiltott gyógyító vagy kuruzsló szereket hirdet.

29. §.

Kihágást követ el és hatszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

1. aki rendőrhatalósági igazolvány nélkül az utcán vagy házalva sajtóterméket terjeszt;

2. aki az utcán vagy házalva oly sajtótermékeket terjeszt, amelyekről tudja, hogy utcai vagy házaló terjesztésük nincs megengedve;

3. aki valamely sajtóterméket utcai vagy

házaló terjesztés végett a 11. §-ban meghatározott engedély nélkül vagy rendőrhatósági igazolvánnyal el nem látott egyénnek ad át, úgyszintén az, aki a 12. §-ban megszabott bemutatást elmulasztja;

4. aki falragaszt a 15. §. ellenére függeszt ki;

5. aki falragasznak megengedett kifüggesztését megakadályozza vagy jogosan kifüggesztett falragaszt jogtalanul letép;

6. aki nem engedélyezett sorsjegyeket hirdet.

30. §.

Kihágást követ el és hatszáz koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az a szerkesztő:

1. aki a helyreigazító nyilatkozathoz a 20. §. ellenére megjegyzést fűz;

2. aki a helyreigazító nyilatkozat közzétételét szándékosan elmulasztja, bár tudja, hogy a közzététel kötelezettségének törvényszerű feltételei fennforognak (20. §.);

3. aki a helyreigazító nyilatkozatnak bírói határozattal kötelességévé tett törvényszerű közzétételét elmulasztja (21—23. §.);

4. aki a 43. §. negyedik bekezdésében megszabott kötelességének eleget nem tesz vagy a 43. §. utolsó bekezdésében említett rendelkezést megszegi.

A 3. és a 4. pont alapján a bűnvádi eljárás csak a közzététel elmulasztásának napjától számított tizenöt napon belül a sértett részéről előterjesztett indítványára indítható meg s a büntetés mindaddig ismételhető, amíg a közzététel meg nem történik.

Ha a helyreigazító nyilatkozat közzététele a kiadó utasítása folytán maradt el, a kiadó büntetendő.

A 3. és a 4. pontba ütköző kihágás ügyében hozott büntető ítéletben a közlemény közzététele iránt újból intézkedni kell.

Ez azt jelenti, hogy hosszabban nem lehet a helyreigazításra reflektálni, de a szerkesztő a helyreigazítás dacára is fenntarthatja ott rögtön állításait és a következő számokban hosszabban is visszatérhet az ügyre és bebizonyíthatja, hogy igazat írt. Lásd e szakaszhoz a 20. §-hoz fűzött megjegyzéseinket.

31. §.

Az eljárás a 24. §-ban meghatározott vétségek és a 25. §. utolsóelőtti fejezetében meghatározott büntett miatt a kir. törvényszék, 26., 27., 28. és 30. §-ban meghatározott kihágások miatt a kir. járásbíróság, a 29. §-ban meghatározott kihágások miatt pedig a közigazgatósági hatóság, mint rendőri büntetőbíróság a székesfővárosi m. kir. államrendőrség működési területén az államrendőrség hatásköréhez tartozik.

HARMADIK FEJEZET.

Sajtójogi felelősség.

32. §.

Sajtó útján elkövetett büntett, vétség vagy kihágás az a bűncselekmény, amelynek tényálladékát a sajtótermék tartalma foglalja magában.

A sajtó útján elkövetett büntettek, vétségek és kihágások esetében az általános büntető törvények rendelkezéseit az alábbi §-okban meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni.

A helyreigazító közleményben foglaltak tekintetében az illető lapszerkesztőt vagy kiadót semmiféle felelősség sem terheli.

Eddigi jogszabályaink nem tettek különbséget az olyan bűncselekmények közt, amelyeket a sajtó igénybevételével követtek el (pl. titok elárulása, csalás, zsarolás stb.) és olyanok közt, amelyeknek tartalmában foglaltatik a bűncselekmény tényálladéka (pl. rágalmozás izgatás stb.). Az előbbi csoportnál büntetendő az a tény, hogy valamely közleményt közzétettek, az utóbbi csoportnál ellenben büntetendő maga a közlemény. A bírói gyakorlat a sajtójogi felelősséget már eddig is többször csak az utóbbi csoportra alkalmazta, de ezt az álláspontot következetesen nem érvényesítette. Azoknál a bűncselekményeknél, amelyeknek a sajtó csak elkövetési eszköze, egyáltalában nem forognak fenn a sajtójog kivételes szabályozását megkívánó okok;

a magyar felelősségi rendszer tekintetében pedig elég itt azokra a nehézségekre utalni, amelyek az egyes felelősségi fokozatok közt a felelősség áthárításánál ily bűncselekmény esetében jelentkezhetnek. A birói gyakorlat e részének álláspontját teszi magáévá e javaslat, amikor a 32. §-ának második bekezdésében kimondja, hogy a bűncselekmény csak akkor sajtó útján elkövetett bűntett, vétség vagy kihágás, ha a bűncselekmény tényálladéka magában a sajtótermék tartalmában van. Más, bárha a sajtó Igénybevételével elkövetett bűncselekmények, úgy büntetőjogi felelősség, mint a birói hatáskör és az eljárás tekintetében az általános büntetőjog szabályai alá esnek.

33. §.

A sajtó útján elkövetett vétség vagy kihágás miatt elsősorban a szerző felelős.

Szerzőként kell büntetni azt is, aki a sajtóterméket büntető törvénybe ütköző tartalomnál megrendelte, úgyszintén azt, aki a sajtótermék büntető törvénybe ütköző tartalmának megírására vagy egyéb megalkotására a szerzőt reáírta. A szerkesztő, kiadó és a nyomda vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosa azonban ily esetben is csak a 34—36. §-ok értelmében felelős.

Azt, aki az előbbi két bekezdés valamelyik rendelkezése alá esik, nem mentesíti a sajtójogi felelősség alól az a körülmény, hogy szerzőül másvalakit jelöltek meg, vagy hogy a szerzőséget másvalaki vállalta el.

34. §.

A szerző felelőssége — amennyiben a 35. §. másképpen nem rendelkezik — a kiadóra hárul, ha a szerző sajtójogi felelősségre nem vonható vagy ha a sajtóterméket a büntető törvénybe ütköző tartalommal egyenesen a kiadó rendelte meg.

35. §.

Időszaki lapok közleményeiért, a hirdetések és nyílttéri közlemények kivételével, a felelős szerkesztőt terheli a „sajtójogi felelősség, ha a szerző” sajtójogi felelősségre nem vonható vagy ha a közlemény büntető törvénybe ütköző tartalmának megírására a szerzőt egyenesen a felelős szerkesztő utasította.

Az időszaki lap szerkesztőjének felelőssége a kiadóra hárul, ha a szerkesztő sajtójogi felelősségre nem vonható, vagy ha a közleményt egyenesen a kiadó utasítására tették közzé.

Időszaki lapok nyílttéri közleményeiért és hirdetéseiért a 34. §. értelmében a kiadó felelős.

36. §.

Ha a sajtóterméken a 33—35. §-okban megjelölt valamely felelős személy feltüntetve nincs s ha ennek folytán sajtójogi felelősségre

más nem vonható, a nyomda- vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosa felelős.

E négy teljesen összefüggő szakasz megjegyzéseit egy kalap alá fogtuk.

A javaslat kiindulási pontja, — a miniszter előadása szerint — hogy a tulajdonképeni „büntettest” kell sújtani. A tulajdonképeni büntettest az, aki a bűncselekményt tartalmazó közleménnyel a jogsértést elköveti. Ez a büntettest elsősorban szerző, még pedig e szónak tágabb értelmében, mint amelyet annak a mai gyakorlat egyik iránya tulajdonit, amely t. i. joggyakorlatunk másik irányától eltérően a közlemény szövegezőjét tette szinte kizárólag felelőssé a bűncselekményért; míg e javaslat indokolása szerint, — ő sokszor csak egyszerű eszköz a mások kezében, akiknek utasítására dolgozik.

A tulajdonképeni szerzők, az igazi büntettestek, ez indokolás szerint, az informátorok és megrendelők. Ezek a „szerző” fogalmának nem ritkán szűkkörű magyarázata folytán szabadultak a büntetés alól, azzal az indokolással, hogy a sajtótörvény szavai szerint a „szerző” mellett felelősségre senki nem vonható. A tágabb értelemben vett szerzőnek javaslatban meghatározott fogalma magában foglalja *egyes esetekben* a kiadót és (az időszaki lápoknál) a felels szerkesztőt is. Minthogy ez a szerző fogalmából oly esetekben, amikor a kiadó vagy a felelős szerkesztő a közlemény megírásában közreműködtek, önként következik, a javaslat e lehetőséget külön nem emeli ki. A kiadónak s a felelős szerkesztőnek, a szerzői fokozaton kívül eső különjogi helyzete a szerzővel szemben felelőség második és harmadik fokozatán jut kifejezésre;

Változtat a javaslat a mai törvény szövegén *azzal*, hogy a második fokozaton állók felelőségének feltételül nem azt kívánja meg, hogy a szerző „ne tudassék”, hanem azt a körülményt, hogy a szerző büntetőjogi felelőségre vonható ne legyen. Az ismeretlen helyen tartózkodó, vagy külföldön lakó szerzőktől közölt sajtótermékekért a kiadónak, időszaki lapoknál a szerkesztőnek felelnie kell. Ezért a javaslat a belga sajtótörvény szabatosabb szöveget fogadta el és akkor bünteti a második fokozatban álló személyt, ha a szerző büntetőjogi felelőségre nem vonható.

Az időszaki lapban megjelent nyílttéri közlemények és hirdetések miatt a javaslat a felelőséget teljesen a kiadóra hárítja. Ezek miatt ugyanaz a felelőség terheli őt, mint más közleményeknél a szerkesztőt.

Az anyagi igazsághoz akar közelebb jutni, — mint az előterjesztés mondja, — a javaslat *azzal* is, hogy a kiadóra hárítja a szerző felelőségét, ha a közleményt a közzétett tartalommal a kiadó rendelte meg; a szerkesztő felelőségét, ha valamely közleményt a kiadó egyenes utasítására tettek közzé; a felelős szerkesztőre a szerző felelőségét, ha a közlemény megírására a szerzőt a szerkesztő utasította. Ez az utasítás bizonyítható, nem kell hozzá írásbeli egyenes vállalás, mint az tervben felmerült.

A 35. §. második bekezdésének másik jogszabálya a fokozatos felelőségnek időszaki lapoknál harmadik fokozatát állítja fel, amikor a kiadót teszi a lap minden közleményeért felelőssé, ha a szerkesztőt nem lehet büntetőjogi felelőségre vonni. E jogszabályt a javaslat a mai sajtótörvényből veszi át.

A 36. §. a nyomda- vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosának felelősségét szabályozza, lényegileg a fennálló jogszabályok értelmében, mégis oly megszorítással, hogy e felelőség akkor is, ha más sajtójogi felelősségre nem vonható, csak oly esetben áll be, ha a sajtóterméken a kiadó, szerkesztő vagy szerző megnevezve nincs.

A legsúlyosabb újítás az, hogy ezután egy cikkért esetleg nemcsak egy személy fog felelni, hanem esetleg egész társaság, a szerzőn kívül esetleg a rábeszélő és informátorok is.

37. §.

Ha a közleményt sajtó útján a szerző beleegyezése nélkül tették közzé, szerzőnek a közlőt kell tekinteni. Ily esetben a szerző nem büntethető.

Sajtóközlemény átvétele esetében szerzőnek az átvevőt kell tekinteni.

A nyomati úton vagy más módon, főképen az időszaki lapok részére készülő hírlaptudósító újságoktól átvett közleményért azonban a szerzői fokozaton a sajtójogi felelőség nem az átvevő időszaki lapoknak, hanem a hírlaptudósító újságnak személyzetét terheli a 33—36. §-okban az időszaki lapokra megállapított szabályok szerint.

Ez a szakasz a régi állapottal szemben azt a fontos újítást hozza, hogy a nyomatos laptól átvett közleményért az átvevő lap nem felel, csak a nyomatos.

38. §.

Aki büntető ítélettel sújtott sajtóterméket újból közlésez, a sajtótermékben foglalt büntetetre, vétségre vagy kihágásra a törvényben megállapított büntetés alá esik.

E szakasz csak a közlétezőt bünteti, a terjesztőre vonatkozólag a 10. és következő szakaszok és a 24. §. vonatkozik. A régi sajtótörvény szerint a szerzőre „hozatható legnagyobb büntetést” írta elő, e törvény az illető cselekményre meghatározott büntetést, amelynek kiszabásánál a bíró teljesen az eset természetéből és körülményeiből, enyhítő és súlyosító körülményeket mérlegelve vonja le a büntetés consequenciáját.

39. §.

A sértett a sajtóbeli közleménnyel okozott vagyoni kárának megtérítésén felül nem vagyoni kárért is megfelelő pénzbeli elégtételt követelhet, amennyiben az — tekintettel az eset körülményeire — a méltányosságnak megfelel.

A nem vagyoni kárért járó elégtétel összegét a bíróság az összes körülményeknek, különösen az érdekelt felek vagyoni viszonyainak is figyelembevételével belátása szerint állapítja meg.

A kártérítési követelés a sértettet akkor is megilleti, ha a sajtóbeli közlemény nem állapít meg bűncselekményt. Ebben az esetben a kártérítési igényt csak polgári úton lehet érvényesíteni.

Minden bizonyynval e szakasz a törvény legsúlyosabb és gyakorlatilag legérzékenyebb, legfontosabb szakasza. Ebben az angol joggyakorlat hatása alatt a törvény kártérítési kötelezettséget állapít meg, ha a sajtóbeli közlemény vagyoni kárt okoz, ha nem vagyoni, de más kárt okoz. És a kártérítési követelés megilleti a sértettet, akkor is, ha a cikk megírásával, illetőleg leközlésével bűncselekményt, például becsületsértést vagy rágalmazást sem követett el a lap.

Ha kárt okoz — anyagi kárt — a cikk, kártérítést mindenesetre követelhet a sértett, a magánjog szabályai szerint is. Ez tehát nem új. Annál újabb azonban az, hogy ilyen vagyoni kártérítési jog illeti meg a sértettet.

„Bárha a sajtóközlemény okozta erkölcsi veszteség, amilyen lehet a becsület elrablását követő társadalmi megvetés, a féltve őrzött titok nyilvánosságra hozatalával szenvedett érzékeny fájdalom stb., ellenértéket a pénzbeli kárösszeg fizetésében nem talál: az ily kárpótlás mégis hozzájárul a szenvedett sérelem enyhítéséhez”, — mondja az indokolás. Vagyis bármely olyan sérelemért is, aminek anyagi ellenértéke nincs, indítható kártérítési kereset. Hogy ez helyén való-e az adott esetben és hogy milyen mértékű legyen a pénzbeli elégtétel, — azt a bíróságra bízza a törvény, amelynek a méltányosság szerint, a felek vagyoni helyzete és más körülmények figyelembevételével kell adott esetekben döntenie.

Természetesen igaz dolgok megírásáért e kártérítés nem fog járni, viszont a pénzbeli elégtételt nemcsak tények megírásából eredő sérelmekre, de reflexiókra, bántó módon való beállításra, bírálatokra is lehet alapítani, ha az kártokozásra alkal-

mas. Nem jön tekintetbe a jóhiszeműség sem és az sem, ha a cikk még csak becsületsértést sem foglal magában.

E szerint három módja is lesz a sértettnek az elégtételszerzésre: büntető úton keresni elégtételt, a büntető úton kárának megtérítésével és csupán polgári úton kártérítési kereset alakjában.

40. §.

Az ítéletben megállapított pénzbüntetésért, bűnügyi költségért és kártérítésért (39. §.) elsősorban az elítélt vagy elmarasztalt személy, ha pedig a közlemény oly időszaki lapban jelent meg, amelynek biztosítéka van, a biztosítékul letett összeg erejéig elsősorban a kiadó felelős.

Amennyiben a pénzbüntetést, a bűnügyi költséget vagy a kártérítést az előbbi bekezdésben tett megkülönböztetés szerint az elítélt vagy elmarasztalt személytől behajtani nem lehet, vagy azokat a biztosíték nem fedezi, a megállapított összeget a kiadótól és amennyiben ez sem lehetséges, a nyomda- vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosától kell behajtani.

41. §.

Amennyiben a pénzbüntetést egészben vagy részben behajtani egyáltalában nem lehet, annyiban azt az elítélt személy ellen szabadságvesztésbüntetésre kell átváltoztatni.

Az ily szabadságvesztésbüntetés időtartamát az 1878 : V. és az 1879 : XL. t.-c. szabályai szerint már az ítéletben kell megállapítani.

A 40. és 41. szakasz szerint 1. a pénzbüntetésekért, bűnügyi költségekért és kártérítésért kaucióslapnál elsősorban a kiadó, más lapnál elsősorban az elmarasztalt személy felelős, vagyis kaucióslapnál a kaucióból kell levonni, ha a letevő nem fizet és csak ennek sikertelensége esetén kell az elmarasztalt személy — tehát rendszerint a szerző — ellen menni, más lapoknál előbb az elmarasztalt személy ellen és csak azután a kiadó, illetve nyomdász ellen. 2. A pénzbüntetést csak behajthatatlansága esetén lehet szabadságvesztéssé átváltoztatni, vagyis például, ahol kaució van, ott a szabadságvesztés letöltésével nem lehet megváltani a büntetés levonását. A kártérítési összeg természetesen soha sem változtatható át szabadságvesztéssé.

42. §.

Ha a kiadó vagy a nyomda- vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosa jogi személy vagy társaság, a megállapított pénzbüntetésért, bűnügyi költségért és kártérítési összegért a 39. és 40. §. értelmében a vagyoni felelősség a jogi személyt vagy társaságot terheli.

43. §.

Az 1878 : V. t.-c. 277. §-ának rendelkezéseit a sajtó útján elkövetett rágalmazás és becsületsértés esetében a következő módosításokkal kell alkalmazni:

Ha a rágalmazást vagy becsületsértést sajtó útján, de nem időszakos lapban követték el, úgy a sértett félnek a tárgyalás alatt kifejezett kívánatára a bíróság elrendeli, hogy az elítélt az ítéletet indokaival együtt a bíróság által meghatározott valamely belföldi lapban közzététesse.

Ha ezt a kötelezettséget az elítélt harminc nap alatt nem teljesíti, a sértettnek jogában áll, hogy további harminc napon belül az ítéletet a bíróság által meghatározott lapban költségén tétesse közzé. Ebben az esetben az eljáró bíróság a pénzbüntetésért felelős személyeket a költségek megtérítésében végzéssel marasztalja.

Ha a rágalmazást vagy becsületsértést időszakos lapban követték el, a sértett félnek a tárgyalás alatt kifejezett kívánatára a bíróság elrendeli, hogy az ítéletet indokaival együtt annak az időszakos lapnak szerkesztője, amelyben a sértő közlemény megjelent, ugyanebben a lapban a jogerős Ítélet kézbesítése után megjelenő legközelebbi vagy azt közvetlenül követő számnak elején rendes nyomással, minden lappéldányon tegye közzé. E célból az ítéletet a bíróság a lap szerkesztőjével közli.

Ha a szerkesztő az előbbi bekezdésben megszabott törvényes kötelességének eleget nem tesz, a helyreigazítási kötelesség megszegésére vonatkozó 23. §-t kell megfelelően alkalmazni.

Ha az időszakos lap, melyben a rágalmozó vagy becsületsértő közlemény megjelent, meg-

szűnt, mielőtt a szerkesztő az ítélet közzététele tekintetében törvényes kötelezettségének eleget tett volna a bíróság akár a büntető ítéletben, akár később a jelen §. második és harmadik bekezdése értelmében intézkedik.

Akár időszaki lapban, akár más sajtótermékben követték el a rágalalmazást vagy becsületsértést, a bíróság ítéletében elrendelheti, hogy a rágalmozó vagy becsületsértő kitételeknek az ítéletben foglalt idézeteit a közzétételnél ki kell hagyni.

E szakasz határozmányait már a Büntető Törvénykönyv kimondta. Ez csak tágabb térre engedi és precizírozza. A különbségek a következők: 1. A bíróság nincs kötve a sértett indítványához a lap megválasztásában. Nem időszaki lapnál ugyanis a bíróság abba a lapba téteti közzé, amelyikben jónak látja és nem feltétlenül ott, ahol a sértett akarja. 2. Kimondja e törvény, hogy időszaki lapnál minden példányban és rendes nyomással meg kell az Ítéletet jelentetni és 3. ha a kiadó e kötelezettségének eleget nem tesz, úgy sújtják, mintha a helyreigazítást megtagadná. Lásd a 23. §-hoz fűzött reflexiókat. 4. Ha az időszaki lap megszűnik, a bíróság alapítja meg, hogy mely lapban kell az ítéletnek megjelennie.

44. §.

Az olyan közlemény tartalma miatt, amely az országgyűlés vagy bizottságai, a hatóságok, vagy más, a törvény által alkotott testületek nyilvános iratait vagy azok nyilvános tárgyalásait hív szellemben és igazán közli,

sem bűnvádi eljárásnak, sem kártérítési igénynek nincs helye.

NEGYEDIK FEJEZET.

Sajtóeljárás.

45. §.

A bűnvádi eljárást szabályozó törvényeknek rendelkezéseit a sajtó útján elkövetett bűntettek, vétségek és törvényben meghatározott ily kihágások miatt indított eljárásban az alábbi eltérésekkel kell alkalmazni.

46. §.

Sajtó útján elkövetett rágalmazás és becsületsértés esetében, ha az eljárásra az 1897 : XXXIV. t.-c. 16. §-ának második bekezdése szerint esküdtbíróság van hivatva, az idézett törvénycikk 15. §-ának utolsó bekezdésében a kir. ítélőtábla székhelyén működő esküdtbíróság illetékességének kizárólagosságáról foglalt rendelkezés nem nyer alkalmazást, hanem ilyen esetben az az esküdtbíróság jár el, amely az 1896 : XXXIII. t.-c. (Bp.) 562. és 563. §-a szerint illetékes.

Az illetékes esküdtbíróság mellett működő vádtanács azonban a kir. ügyészség indítványára az ily ügyet közérdekből a kir.

ítélőtábla székhelyén működő esküdtbíróshoz teheti át.

E tárgyban csupán az áttételt elrendelő végzés ellen van helye felfolyamodásnak.

A kir. ítélőtábla székhelyén működő esküdtbíróshoz a hozzá így áttett ügyet illetékeség okából a kir. Ítélőtábla kerületében levő más esküdtbíróshoz nem teheti át.

A javaslat rendelkezése kiterjed a sajtó útján elkövetett büntettek és vétségeken kívül a sajtó útján elkövetett olyan kihágásokra is, amelyek törvényileg vannak megállapítva. A rendeletekben és szabályrendeletekben megállapított kihágások a közigazgatási bíróságok hatáskörébe tartoznak s az ott érvényes eljárási szabályok szerint kerülnek elbírálás alá.

Az 1897:XXXIV t.-c. 15§-ának utolsó bekezdése szerint sajtóügyekben csak az az esküdtbíróshoz járhat el, amely valamelyik ítélőtábla székhelyén működik. A javaslat a *tisztán politikai jellegű* sajtópereket továbbra is ebeknek az esküdtbíróshoz tartja fenn, de a rágalmozási és becsületsértési perekre azt az esküdtbíróshoz írja elő, amely a bűnvádi perrend szabálya szerint illetékes, vagyis a magasabb szellemi képességű esküdtek közreműködését lehetetlenné teszi.

A 46. §. 2. bekezdése módot nyújt arra, hogy az illetékes esküdtbíróshoz mellett működő, vádtaács az ügyet az ügyészség indítványára közérdekből a tábla mellett működő esküdtbíróshoz tegye át s az így illetékesé vált bíróság illetékeség okán az eljárást nem tagadhatja meg. Az áttételt azonban csak az ügyészség indítványozhatja, a vád-

lott és védője nem és az ügyész is csak „közérdekből”, tehát a „jogos magánérdek” fen forgása nem elegendő ok.

47. §.

A sajtó útján a közszemérem ellen elkövetett és az 1878 : V. t.-c. 248. §-a szerint büntetendő vétség a kir. törvényszék hatásköréhez tartozik.

Az esküdtbíróóság hatásköréből a szemérem elleni vétség a kir. törvényszék hatáskörébe kerül.

48. §.

Az eljárás megindítása elévül időszakban elkövetett büntett, vétség vagy bármily sajtótermékben elkövetett kihágás miatt a terjesztés megkezdésétől számított hat hónap alatt, nem időszakban sajtó útján elkövetett büntett vagy vétség miatt pedig a terjesztés megkezdésétől számított két év alatt.

Ez a rendelkezés az 1878 : V. t.-c. 112. §-ában és az 1879 : XL. t.-c. 12. §-ában a magánindítvány előterjesztésének határidejére nézve foglalt rendelkezések hatályát nem érinti.

Ha a felelősségre vonható személyek bármelyike ellen az első bekezdésben megszabott idő alatt eljárást tesznek folyamatba, azt bármely más felelős személy ellenében ezen idő elteltével is az elévülési határidőn belül folytatni lehet.

A törvény a kivételes elévülési időt elejti s kü-

lön időtartamot állapít meg, amely alatt az eljárást meg lehet indítani. Eddig a hivatalból üldözendő sajtóközleményeknél hat hó, a magánkérésre üldözendőknél két év volt az elévülési idő, miután azonban az indokolás szerint sértettre és terheltre rendszerint mindegy, hogy a büntettet vagy vétséget hivatalból vagy magánindítványra kell-e üldözni, az új törvény aszerint különbözhet, hogy a büntetendő közlemény időszaki lapban vagy egyébütt jelent-e meg. Az időszaki lapban megjelent közleményről ugyanis, az ily sajtótermék rendszeres megjelenésénél, nagyobb nyilvánosságánál fogva az érdekeltek gyorsabban és könnyebben értesülnek, mint más nyomtatványról. Az időszaki lap nem készül és nem készülhet — az indokolás szerint — a tényeknek oly szigorú vizsgálatával, mint ahogyan készülnie kell más nyomtatványoknak.

A régi sajtótörvény 28. §-a alapján fejlődött gyakorlatban ellenmondásra adott okot az a kérdés, hogy az elévülési idő elteltével folytatható-e az eljárás a felelősségi fokozatban szereplő oly személyek ellen, akik ellen az elévülési idő alatt az eljárást azért nem indították meg, mert más fokozaton álló személy ellen folytatták.

E kérdést a javaslat úgy oldja meg, hogy bármely felelős személy ellen *ai* eljárás megindítására nyitva álló idő elteltével is folytatni lehet az eljárást, ha ez alatt az idő alatt a felelősségre vonható személyek bármelyike ellen eljárást tettek folyamatba. Az elévülési határidő itt 3, illetve 5 év.

49. §.

Az előzetes lefoglalásra a Bp. 567. és 568. §-ai az alábbi változtatással továbbra is érvényben maradnak.

Az előzetes lefoglalást, ha lehetséges, a sajtóterméknek a bűncselekményt tartalmazó részére kell korlátozni.

A lefoglalás elrendeléséről a vád képviselőin kívül haladéktalanul értesíteni kell a kiadót s a nyomdának vagy más többszörösítő vállalatnak tulajdonosát, ha a magyar szent korona országainak területén laknak, továbbá amennyiben ismeretes, a szerzőt, időszaki lapoknál ezenfelül a szerkesztőt.

Felfolyamodás esetében az iratokat huszonnégy órán belül a vádtanács elé kell terjeszteni, amely újabb huszonnégy óra alatt a felfolyamodást nem nyilvános ülésben elintézni köteles. Ezen az ülésen a kir. ügyész, úgyszintén a harmadik bekezdésben emiített személyek és képviselőik felszólalhatnak.

Ha a vádtanács az előzetes lefoglalást megszüntette, úgyszintén ha a lefoglalás a Bp. 568. §-a szerint hatályát veszítette, az időszaki lap kiadója a lefoglalás következtében szenvedett kimutatható tényleges kárának megtérítését igényelheti. Ebben az esetben a Bp. 579—582. és 584—588. §-ait megfelelően alkalmazni kell.

A bűnvádi perrendtartás 567. és 568. §-ai szerint a nyomtatvány előzetes lefoglalását — büntettet vagy vétséget megállapító tartalma miatt — a vádló indítványára a bíróság rendelheti el. A nyomtatvány ok nemei közt jogunk a lefoglalás tekintetében különbséget nem tesz. A lefoglalás a Bp. 567. §-a értelmében kiterjed a nyomtatvány

összes példányaira. Kiterjeszthető a nyomtatvány előállítására szolgáló mintára, metszetre és más sokszorosító készülékre. A minta lefoglalását a kiszedett szöveg betűinek szétszedése is pótolhatja. A Bp. 568. §-a szerint a vádló a lefoglalástól számított nyolc nap alatt köteles a lefoglalt nyomtatványra vonatkozó vizsgálat elrendelése iránt indítványt tenni, amennyiben ezt már előbb nem tette volna. Ellenkező esetben a lefoglalás hatályát veszti és a lefoglalt nyomtatvány és sokszorosító készülék kiadandók. Ha a vádló elejti a vádat, a vizsgálóbíró a lefoglalást megszünteti.

A javaslat némi biztosítékkal veszi körül a nyomtatványok lefoglalásának jogát, hogy a lefoglalás lehetőleg kevés kárt okozzon. Az utóbbi célt szolgálja a törvénynek az a rendelkezése, hogy az előzetes lefoglalást, ha lehetséges, a sajtóterméknek a bűncselekményt tartalmazó részére kell korlátozni; továbbá az előzetes lefoglalás sürgős felülvizsgálatát biztosítja, de a lefoglalás elrendelését *nem* veszi ki a vizsgálóbíró illetékessége alól s *nem* ruházza át társasbíróságra, ami a lapok érdekeit jobban védené.

50 §.

A sajtó útján elkövetett vétségek miatt előzetes letartóztatás vagy vizsgálati fogság csak külföldiek ellen, valamint tekintet nélkül az állampolgárságra akkor rendelhető el, ha a Bp. 141. §-ának 2. vagy 3. pontját kell alkalmazni vagy ha a vádlott a főtárgyaláson birói idézés dacára elfogadható ok nélkül nem jelent meg.

51. §.

Sajtó-ügyekben az eljárást soron kívül kell folytatni.

A Bp. 103. §-ában felsorolt esetekben a fő-tárgyalást vizsgálatnak kell megelőznie; más esetekben a vizsgálat nem kötelező. A Bp. 565. §-ának 1. bekezdése hatályát veszti.

52. §.

A Bp. 254., 256. és 268. §-ait a sajtó útján elkövetett bűncselekmények esetében is alkalmazni kell; még pedig akkor is, ha a vádat magánvádoló képviseli. A Bp. 276—278. §-ait e rendelkezés nem érinti. A Bp. 571. §-a hatályát veszti.

53. §.

Ha valamelyik fél a valódiság bizonyítását kívánja, ez iránt az előterjesztést legkésőbb a vádirat közlésétől számított nyolc nap alatt köteles megtenni. A valódiság bizonyítása iránt később előterjesztett indítványt a bíróság figyelembe nem veheti.

Ugyanez alatt a határidő alatt köteles a fél bizonyítékait előterjeszteni.

Az ellenbizonyítékok előterjesztésére a bíróság nyolc napi határidőt szab.

Az állítás vagy kifejezés valódiságának bizonyítására vonatkozólag az 1878 : V. t.-c. 264. §-ának 3. pontjában foglalt tilalom nem

terjed ki arra az esetre, ha az állított tényre nézve a közigazgatósági hatóság fegyelmi eljárásban hozott felmentő ítéletet vagy megszüntető határozatot.

54. §.

A vád alá helyező végzésben a vádtanács, ha pedig ily végzést nem hoztak, az idézésben az esküdtbíróági vagy a törvényszéki főtárgyalás elnöke megnevezi az összes tanukat és szakértőket, akik a főtárgyalásra megidézendők.

A vádtanács végzésében vagy a főtárgyalásra kibocsátott idézésben meg nem jelölt bizonyítékokon kívül más bizonyítékok beszerzését, különösen tanuk kihallgatását a felek az 53. §-ban meghatározott idő elteltével és különösen a főtárgyaláson csak akkor kérhetik, ha e miatt a főtárgyalást elnapolni nem kell vagy ha azt az eljárás előző szakában eredménytelenül kérték, vagy végül ha igazolták, hogy a kérdéses biztosítékokat előbb nem ismerhették.

Ezt az öt szakaszt együtt tárgyaljuk:

A bűnvádi perrendtartás szerint sajtó útján elkövetett büntettek és vétségek miatt előzetes letartóztatásnak és vizsgálati fogságnak épp úgy helye van, mint más büntettek és vétségek miatt.

A javaslat ezt a szabályt megváltoztatja s ki mondja, hogy sajtó útján elkövetett vétség esetében előzetes letartóztatásnak és vizsgálati fogság-

nak *rendszerint* nincs helye. Kivétel e szabály alól a külföldi, valamint tekintet nélkül állampolgárságára az a terhelt, akivel szemben a Bp. 141. §-ának 2. vagy 3. pontja forog fenn vagy aki a fő tárgyaláson birói idézés dacára elfogadható ok nélkül nem jelent *meg*. Ez az intézkedés *sajtó-ügyekben* újabb súlyos teher az újságírókra nézve.

A 141. §. 2. és 3. pontja értelmében az ellen, aki megszökött vagy akinek megszökésétől kell tartani, az ellen, aki a bizonyítékokat meg akarja hamisítani, továbbá az ellen, aki a fő tárgyalásról birói idézés dacára elfogadható ok nélkül elmarad, a törvény szükségesnek tartja, hogy elrendelhető legyen az előzetes letartóztatás vagy a vizsgálati fogság, vagyis — ha akarják — *mindig*.

Az 51—53. §-ok az előkészítő és közbenső eljárás megrövidítésére irányulnak. A vádirat benyújtására és a kifogások előterjesztésére a bűnvádi perrend 254. és 256. §-a értelmében 15, illetve 8 napi határidő van. Ha a vádlott kifogást nem tesz, a vád alá helyező eljárást mellőzni kell; a kötelező vizsgálat elve el van ejtve, viszont a valódiság bizonyítására a vádirat közlésétől számított nyolc nap, az ellenbizonyítékokéra pedig a bíróság által ezután megszabott nyolc nap van adva. A bizonyítékok előterjesztésére kijelölt határidőn túl is megengedtetik a bizonyítékok előterjesztése, ha a felek az előző eljárás során eredménytelenül tették vagy igazolják, hogy előbb nem ismertethették bizonyítékaikat. A valódiság bizonyítása fegyelmi felmentő vagy megszüntető Ítélet esetén is meg van engedve.

55. §.

A főtárgyalás határnapjáról értesíteni kell mindazokat, akikre a büntető ítélet a törvény rendelkezései szerint valamely kötelezettséget állapíthat meg (40. §.).

Az így értesített érdekelték a főtárgyaláson személyesen vagy képviselőik útján megjelenhetnek s ott érdekeik védelmére fel szólalhatnak.

56. §.

Az e törvény harmadik és negyedik fejezetében foglalt alaki és anyagi jogszabályok megsértése semmisségi ok.

Az 55. §. értelmében érdekelték azon jogszabályok szerint élhetnek perorvoslattal, amelyek a vádlottak perorvoslati jogát szabályozzák.

A bűnvádi perrendtartás a semmisségi okok szűk körével a bűnperben érdekelt személyeknek, az esetleges bírói tévedésekkel szemben csak a legszükségesebb védelmi jogot biztosítja.

À javaslat elkerülhetetlennek tartja, hogy a semmisségi okok közé a törvény lényeges jogszabályainak megsértése is felvételük.

Ugyanabból az okból, amelyből a javaslat az 55. §-ban a nyomdák és más többszörösítő vállalatok tulajdonosainak, a kiadóknak és a szerkesztőknek a főtárgyaláson való részvételt megengedi, szükséges, hogy ezek a marasztaló ítéletben kötelezhető, tehát érdekelt személyeik megfelelő perorvoslati joghoz is jussanak. E perorvoslati jogot

biztosítja az 56. §. második bekezdése; a javaslat e szempontból a vádlottakkal egy elbánásban részesíti az így érdekeltet, mert az ítélet hatásai tekintetében legközelebb a vádlottakhoz állnak.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Rendelkezések az időszaki lap kiadója és szerkesztőségének tagjai közt fennálló jogviszonyról.

57. §.

Az időszaki lap kiadója és szerkesztőségének állandó fizetéssel alkalmazott tagja közt a szolgálati viszonyt csak felmondás útján lehet felbontani.

A felmondás ideje, ha a felek előzetesen szerződéssel hosszabb határidőt nem állapítottak meg, a felelős szerkesztőre egy év, a segéd-szerkesztőre és a fontosabb munkakörrel bíró munkatársakra, úgyszintén a lapnál öt évnél hosszabb idő óta alkalmazott bármely belső munkatársra hat hónap, egyébként három hónap.

Hatálytalan az olyan megállapodás, amely a felmondást a szerkesztőség tagjára hosszab időhöz vagy terhesebb feltételekhez köti, mint a kiadóra. Ebben az esetben a szerkesztőség tagjára is az a megállapodás irányadó, amely a szerződés szerint a kiadóra vonatkozik.

58. §.

A szerkesztőség tagja — tekintet nélkül a felmondásnak szerződéssel megállapított feltételeire — a szolgálati viszonyt rögtön beálló hatálylyal felmondhatja:

1. ha a kiadó szerződéses kötelezettségét nem teljesíti;

2. ha a kiadó ellene becsületsértést vagy személye ellen irányuló más vétséget vagy büntettet követ el;

3. ha a kiadó oly közlemény megírását követeli tőle, amelynek tartalma bűncselekmény, vagy amelynek iránya a felek közt fennálló szerződéssel ellenkezik;

4. ha a kiadó e törvény 17. §-a értelmében kiadói jogát elveszti.

Ezekben az esetekben a szerkesztőség tagját a szerződéssel kikötött munkadíj az egész felmondási időre megilleti, hacsak a kiadó nem igazolja, hogy a kár ennél kevesebb,

59. §.

A kiadó — tekintet nélkül a felmondásnak szerződéssel megállapított feltételeire — rögtön beálló hatálylyal felmondhat a szerkesztőség tagjának:

1. ha a szerkesztőség tagja szerződéses kötelezettségét nem teljesíti;

2. ha a szerkesztőség tagja ellene becsületsértést vagy személye ellen irányuló más vétséget vagy büntettet követ el;

3. ha az, mint felelős szerkesztő, e törvény 17. §-a értelmében szerkesztői jogát elveszti.

A szerkesztőség tagja nem esik az 1. pont alá, ha valamely közlemény megírását azért tagadja meg, mert az időszaki lap olyan politikai irányt kezd támogatni, amelynek szolgálatára magát sem a szerződés megkötése alkalmával, sem később nem kötelezte.

Az 1—3. pontok esetében a szerződéssel kikötött munkadíjra nézve a szerződésben foglalt megállapodás irányadó; ilyenek hiányában a szerkesztőség tagja csak a munkadíj aránylagos részét igényelheti, az egy hónapnál nem hosszabb időre előre felvett munkadíjat azonban visszafizetni nem köteles.

60. §.

Az időszaki lap kiadója és szerkesztőségének tagja közt fennálló szolgálati viszonyra egyebekben az általános magánjog szabályai irányadók.

E négy szakaszban foglaltakat összetartozó voltuknál fogva együtt tárgyaljuk:

A lap kiadója és a szerkesztőség tagjai közt fennálló jogviszony rendezése tulajdonképpen nem a sajtótörvénybe, hanem a magánjogba tartozik s a javaslat idevonatkozó rendelkezései már ebből az Okból kifolyólag is hiányosak. A fenti szakaszok egyáltalán nem intézkednek a szerkesztőségeknek azokról a tagjairól, akik nem a lap kiadásának helyén dolgoznak (levelezők, tudósítók), de a lap kötelékébe tartozók.

A felmondás idejét a javaslat a felelős szerkesztőre egy évben, a segédszerkesztőre és a fontosabb munkakörrel bíró, valamint a legalább ötéves belső munkatársakra hat hónapban, egyébként 3 hónapban állapítja meg, feltéve, hogy a felek hosszabb határidőt nem állapítottak meg. A javaslat tehát egyrészt nem zárja ki a *rövidebb* felmondási idő kikötésének érvényét, másrészt nem határozza meg a fontosabb munkakörű újságírók kategóriáját. Kétségtelen, hogy minden önálló cikkírót és minden állandó rovat vezetőjét a hat hónapos felmondás illeti meg, de a javaslat a fennálló gyakorlati ellenőrzéseket nem tisztázza.

A rögtöni felmondás esetei közül elvileg helyes a kiadó szerződészegésére, a munkatárs becsületének megsértésére, a bűncselekményes vagy a megállapodással ellenkező közlemény megíratására vonatkozó, viszont a kiadói jog elvesztésével beáll azonnali felmondásának gyakorlati jelentősége nincs, sőt csak az újságíró anyagi érdekeit veszélyeztetheti, mintahogy mindezekre az esetekre helytelenül alkalmazták azt a speciális intézkedést, hogy a felmondási időre járó fizetés aránylagos *kártérítéssé* alakul át, ha a kiadó a felmondási időre járó munkadíjnál kisebb kárt igazol (pl. ha az újságíró közben máshol alkalmazást nyer vagy mellékjövedelemre tesz szert). Ez az intézkedés visszaesést jelent s tömeges és bizonytalan kimenetelű pereket provokál.

A kiadó rögtöni felmondási jogánál, eltekintve a gyakorlatban beállható visszaélésektől, sérelmes, hogy az újságíró szerződéses intézkedés nélkül munkadíjának csak *aránylagos* részét követelheti, miután a kiadó kedvezőbb gazdasági helyzete foly-

tán az erre vonatkozó szerződésmegállapodás mellőzését könnyen kikényszerítheti.

Hiányzik a javaslatból a kauciónak a munkatársak fizetésének fedezéséül való rendelkezése a lap megszűnése esetére, valamint a nyugdíj, betegség és munkaképtelenségre vonatkozó szociális intézmények létesítésének, illetve fentartásának törvényes biztosítása.

Átmeneti és életbeléptető rendelkezések.

61. §.

A 16—18. §-okban meghatározott kötelezettségeket a szerkesztők és a kiadók, a 24. és a 28. §-ban meghatározott büntetések terhével e törvény életbeléptétől számított egy éven belül kötelesek teljesíteni.

A 17. §. szerint megkívánt személyi követelmények nem vonatkoznak azokra a kiadókra és szerkesztőkre, akik a jelen törvény hatályba lépte előtt érvényes jogszabályok alapján a törvény kihirdetésének idejében ilyen minőségben jogszerűen működtek, kivéve, ha a kiadói vagy a szerkesztői működésnek a 17. §-ban meghatározott valamely akadálya e törvény életbe lépte után következik be.

1. A javaslat második fejezetében foglalt sajtórendészeti rendelkezések az időszaki lapok bejelentésén kívül a szerkesztőktől, kiadóktól, laptulajdonosoktól, úgyszintén a nyomdák és a könyvnyomdák tulajdonosaitól is bizonyos személyes tulajdonságokat kívannak meg. Ugyane rendelkezések egyéb kötelezettségeket is megállapítanak. E kötelezettsé-

gek teljesítésére a javaslat a törvény hatályba lépésétől számított egy évi határidőt enged. 2. A 61. §. második bekezdése az általános jogfelfogásnak megfelelően a szerzett jogok biztosításáról rendelkezik.

62. §.

A sajtójogi felelősségre megállapított szabályok, úgyszintén a többi e törvényben meghatározott büntető rendelkezések a törvény hatályba lépte előtt elkövetett cselekményekre csak akkor alkalmazandók, ha a cselekmény elkövetésekor fennállott jogszabályoknál enyhébbek.

A vagyoni jogi felelősségre (39. §.) a cselekmény elkövetésekor fennállott, a kiadó és a szerkesztőségi tagok közt fennálló jogviszonyra (57—60. §-ok) pedig az újabb jogszabályok irányadók.

Az előbbi bekezdésekben emiitett rendelkezéseken kívül eső, így különösen a perjogi rendelkezések, a törvény hatályba lépte előtt elkövetett cselekményekre is alkalmazandók.

Ha azonban a bűnvádi eljárás e törvény hatályba lépte előtt már megindult és a vizsgálatot már befejezték, az ügyben az eddigi perjogi szabályok szerint kell eljárni.

1. A 62. §. első bekezdése a büntetőtörvények visszaható ereje tekintetében a Btk. 2. §-ában lefektetett, általánosan helyesnek elismert elv folyamánként jelentkezik; a §. második bekezdése az általános magánjogi elveknek felel meg, harmadik és negyedik bekezdése pedig csekély eltéréssel ana-

lóg a bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről szóló 1897 : XXXIV. t.-c. 3. §-ával.

63. §.

E törvény életbeléptének napjától kezdve hatályukat veszítik a törvényeknek és szabályrendeleteknek mindazok a rendelkezései, úgyszintén a szokásjognak mindazok a megállapításai, amelyek megegyeznek vagy ellenkeznek azokkal a jogszabályokkal, amelyeket a sajtójogra, különösen a sajtórendészetre, a sajtójogi felelősségre, a sajtó-eljárásra, úgyszintén az időszaki lap kiadója és tagjai közti jogviszonyra a törvény tartalmaz.

Az 1880 : XXXVII. t.-c. 7. §-ának második bekezdésében és egyéb törvényekben idézett ama törvények helyett, amelyeket a jelen törvény hatályon kívül helyez, a jelen törvénynek a hatályon kívül helyezett törvények helyébe lépő rendelkezéseit kell érteni.

A bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről szóló 1897 : XXXIV. t.-c. 20. §-a és a polgári perrendtartásról szóló 1911:1. t.-c. életbeléptetésére vonatkozó 1912 : LIV. t.-c. 96. §-a, úgyszintén a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1912 : LXIII. t.-c. 11. és 25. §-a érintetlenül marad. A hatósági rendeletek és hirdetémények védelmére az 1879. évi XL. t.-c. 47. §-a, a jelen törvényben nem érintett hirdetéményekre vonatkozólag pedig az idézett törvény 48. §-a szintén hatályban marad.

2. A 03. §. rendelkezése az e javaslattal ellenkező és attól eltérő jogszabályok hatályon kívül helyezését tartalmazza; mint ilyen megokolásra nem szorul. Ugyanígy nem kell bővebben megokolni azt a rendelkezést sem, amely a javaslattal összhangban álló egyes más rendelkezések érvényben maradását kifejezetten hangsúlyozza. E rendelkezések az 1897:XXXIV. t.-c. 20. §-a, az 1912:LIV. t.-c. 96. §-a és a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott 1912:LXIII. t.-c. 11. és 25. §-a. E törvényszakaszok kifejezett érvénybentartására azért kellett a javaslatban kiterjeszkedni, mert egyébként kétség merülhetett volna fel Szaz iránt, nem helyezi-e azokat is hatályon kívül az új törvény.

Minthogy a hatálybalépéshez hosszabb időt igénylő intézkedéseket tenni nem kell, a javaslat a törvény hatálybaléptének idejéről külön nem rendelkezik. E tekintetben az általános jogszabályok irányadók.

64. §.

Ezt a törvényt az igazságügyminiszter, valamint a belügyminiszter, Fiume városra és kerületére pedig megfelelően a minisztérium hajtja végre.

A törvény végrehajtásával a javaslat az igazságügyminisztert és a belügyminisztert bízza meg, mert a 18. §. utolsó bekezdése szerint a pénzügyminiszterre tartozó rendelet kiadásán felül, amelyre a felhatalmazást az idézett §. adja meg, az összes intézkedések, amelyeket a törvény végrehajtásához a kormánynak tennie kell, igazságügyi és belügyi igazgatási természetűek.